

Český model
amerického kongresu

Republikánská strana

Základní informace

Jan Pivoda

1. Úvod

Republikánská strana, jinak nazývaná *Grand Old Party*, je jednou ze dvou hlavních politických stran v americkém politickém systému. Republikánská strana je v současné době chápána jako strana konzervativní a pravicová. Za hlavní pilíř strany lze považovat ochranu individualismu coby základního principu, kterým lze dosáhnout amerického snu.

Vedle ochrany individualismu je Republikánská strana nakloněna obraně a dodržování americké ústavy, která je hlavním zdrojem ochrany amerického politického systému a práv amerických občanů. Zároveň je proti centralizaci federace, důležitou roli mají hrát jednotlivé státy Unie. Silný federalismus a dodržování textu americké ústavy jsou u republikánů dva principy, které omezují moc vlády, což umožňuje rozvoj individualit a pomáhá jim k naplnění jejich amerického snu spoléhání se jen na vlastní síly.

Republikánská strana, zastávající názor omezené vlády a silného individualismu, podporuje i myšlenku svobodné tržní ekonomiky. Tento ekonomický systém poskytuje jednotlivcům šanci prosadit se a je základem úspěšného vývoje americké ekonomiky, která se z exportéra potravin a surovin postupně proměnila v největší ekonomiku světa.

Republikánská strana je spojována se silnou podporou náboženských norem a jednotlivých církví. Především protestantské církve Republikány podporují a zároveň ovlivňují jejich stanovisko v morálních otázkách, ve kterých jsou značně konzervativní. Strana se většinou staví za zachování trestu smrti v americkém právním řádu, odmítá potraty a sňatky homosexuálních párů.

Republikánská strana je však ovlivněna existencí volebního systému relativní většiny do zákonodárných sborů a výkonných úřadů, a také tím, že ve Spojených státech funguje systém dvou politických stran. Z tohoto důvodu je strana spíše koalicí různých zájmů a názorů, než jednotnou stranou s přesně danou ideologií a programem.

2. Historie strany

Republikánská strana započala svoji existenci v roce 1854. Tehdy se v reakci na „Zákon Kansas – Nebraska“¹ spojila část strany whigů a Strana volné půdy, která odmítala otroctví a ztotožňovala se s heslem „volná půda, svobodná práce, svobodný člověk“. Už v této chvíli se hlavní myšlenkou vzniklé Republikánské strany stává prosazování jedince, který je schopen postarat se sám o sebe a svou rodinu.

¹ Zákon, který umožňoval, aby si teritoria Kansas a Nebraska rozhodla, zda budou otrokářská či svobodná. V Kansasu boj přerostl do stavu občanské války v období nazývaném „krvácející Kansas“.

V napjatých dobách 50. let 19. století, kdy začínal naplno zuřit souboj mezi myšlenkami otrokářství a společenství svobodných občanů, se republikáni stali stranou, která spojovala odpůrce otrokářů. V rozhodujících prezidentských volbách strana zvolila Abrahama Lincolna jako svého kandidáta, který post následně skutečně získal, a v následující občanské válce pak zvítězily ideje, které strana prosazovala.

V dalším období se straně dařilo obsazovat úřad prezidenta svými kandidáty. Republikánskou stranu tehdy podporoval hospodářský růst způsobený technickým pokrokem v druhé polovině 19. století, kdy vláda do hospodářství příliš nezasahovala. Právě v tomto období získává na důležitosti idea omezení vlády. Vláda by se měla především starat o záležitosti, které jí byly svěřeny Ústavou a respektovat pravomoci jednotlivých států a obcí.

Hospodářský růst vyvolával velké sociální otřesy, mnoho přistěhovalců si již nemohlo splnit svůj americký sen o vlastní farmě. Existovaly velké rozdíly mezi majetkem jednotlivých osob a vzrůstala nespokojenost nad stavem americké společnosti. Odpovědí na nespokojenost bylo Progresivní hnutí. Tento proud uprostřed Republikánské strany se pokoušel o zlepšení kvality života amerických občanů. Zákonodárství zlepšovalo situaci amerických pracujících a omezovalo vliv velkých společností pomocí antimonopolních nařízení. Prezident Theodore Roosevelt se stal symbolem změn a snahy udělat z USA humánnější společnost. Nebyl však sám. Dalším významným představitelem Pokrokového hnutí byl Robert La Follette, guvernér státu Wisconsin, který zde realizoval rozsáhlý program reform na omezení moci železničních společností. Zdálo se, že republikáni jsou na cestě stát se dominantní stranou americké politiky, avšak rozpory² ve straně vedly k drtivé porážce strany v prezidentských volbách v roce 1912, kdy její kandidát obsadil až třetí místo.

Prohrané volby však stranu nerozložily. Strana nově vystupovala jako kritik mnoha snah Woodrowa Wilsona, především vystupovala proti možnosti zapojit USA do Společnosti národů (SN) a její zástupci v Senátu patřili k těm, co se o nevstoupení zasadili. Politika dalšího republikánského prezidenta Warrena Hardinga se zaměřila na boj proti hospodářské krizi, která nastala po 1. světové válce. Harding prosazoval nezasahování do ekonomiky, což napomohlo jejímu rychlému oživení a následnému silnému hospodářskému růstu ve dvacátých letech. V tomto období se politika Republikánské strany vrací k politice před progresivním obdobím, to znamená návrat k izolacionismu v zahraniční politice a minimální zasahování do politik států Unie.

² V roce 1912 chtěl kandidovat jak bývalý prezident Roosevelt, tak současný prezident Taft. Výsledkem byl odchod většiny Progresivního hnutí do Pokrokové strany, jež navrhla kandidaturu Roosevelta na prezidenta.

Prezident Calvin Coolidge se stal symbolem těchto let se svojí tichou politikou a důsledným respektováním zákonů a Ústavy. Jeho nástupce, Herbert Hoover, však vystupoval v opačném duchu a snažil se zasahovat do ekonomiky a zlepšovat společnost, což však nezlepšilo situaci za Velké hospodářské krize, což vedlo k prohře Republikánské strany ve volbách v roce 1932. Tato porážka a prezidentství Franklina D. Roosevelta vedly k tomu, že se republikáni na dlouhou dobu stali menšinovou stranou.

Členové strany se v období vlády prezidenta F. D. Roosevelta snaží o napadání jeho programu *New Deal* z pozice individualismu, kritizují značné zapojení státu do řešení hospodářských obtíží země a z toho vyplývající rostoucí zatížení státního rozpočtu a deficit, který nabýval na výši. Strana však s kritikou nemá úspěch a v roce 1936 prohrává volby do Kongresu, který pak budou ovládat demokraté až do roku 1994. Po útocích na Pearl Harbor podporuje strana válečné úsilí na porážení Japonska a Německa. Zároveň zaznívají kritické hlasy vůči SSSR a komunistickému hnutí.

V 50. letech se antikomunismus stává silnou součástí politiky strany. Antikomunismus je zaměřen jak proti cizině, tak proti vnitrostátní politice v podání senátora Josepha R. McCarthyho. Mccarthismus upozorňoval na infiltraci komunistů do americké administrativy. Senátní podvýbor pro vládní dohled pod jeho vedením vedl vyšetřování mnoha Američanů, kteří čelili obviněním pro protiamerickou činnost. Jejich působení však nevedlo k vítězství antikomunistů, ale k tomu, že jejich činnost byla viděna jako hon na čarodějnice. Ne všichni republikáni však stáli na straně mccarthismu, také prezident za Republikánskou stranu Dwight Eisenhower se pro něj nevyslovil.

V 50. a 60. letech se ideologie Republikánské strany často blížila Demokratické straně. Republikáni se v té době smiřují s většinou institucí vytvořených během *New Deal* a *Fair Deal*³. Vlády prezidentů Eisenhowera a Nixona tyto programy dále podporují a rozvíjejí. Proti tomuto směřování vystupují lidé okolo Barryho Goldwatera, kteří kritizují rostoucí útraty státu a zvyšující se daně a rostoucí státní dluh. Soubor mezi těmito dvěma tábory nejprve dopadá vítězně pro liberální republikány okolo Richarda Nixona, který navíc dokázal přitáhnout i voliče, kteří byli znepokojeni studentskými bouřemi a uvolněnou společenskou atmosférou konce 60. let. Republikáni se proti hnutí hippies rázně staví, a to jim získá dostatečný počet voličů, kteří vynesou jejich prezidentského kandidáta do prezidentského křesla. Richard Nixon tehdy získá podporu takzvané „mlčící většiny“⁴. Následující aféra *Watergate* však Nixona smetla a silně oslabilu Republikánskou stranu.

³ *Fair Deal* byl reformní sociální program prosazovaný za vlády Harryho Trumana.

⁴ Mlčící většina je název pro obyvatelstvo, které se výrazněji nezapojuje do společenské diskuze, ale při volbách hlasuje, především proti přetrvávajícímu dominantnímu hlasu v diskuzi.

Výraznou osobností, která ovlivnila vývoj Republikánské strany, byl Ronald Reagan, kterému se podařilo vytvořit takzvanou reaganovskou koalici. Ta obsahovala klasické konzervativce, kteří pravidelně volili republikány, libertariány, kteří často následovali odkaz Barryho Goldwata, a proud voličů ovlivněných náboženským cítěním. Tyto tři silné proudy započaly silně ovlivňovat politiku Republikánské strany. Ronald Reagan ekonomicky prosazoval silný liberalismus, díky němuž vláda snižovala daně. *Reaganomics* přinesla po dlouhé době hospodářský růst, který podpořil snížení cen ropy. Dále došlo k naplnění hlavního zahraničněpolitického cíle, a to k porážení komunismu v evropském východním bloku a k rozpadu SSSR. Ekonomické oslabení na začátku 90. let však znovu připravilo republikány o prezidentství.

V 90. letech však došlo k události, která ovlivnila politický vývoj v USA. Republikánská strana pod vedením Newta Gingriche a jeho „smlouva s Amerikou“ ovládla Sněmovnu reprezentantů, kde získala většinu poprvé od roku 1936. Následná kohabitace⁵ demokratického prezidenta a republikánské Sněmovny však nevedla k diskreditaci populárního prezidenta Billa Clintona, ale spíše k tomu, že byla většina problémů přičtena republikánům.

V primárních volbách pro prezidentské volby v roce 2000 se ukázal vzrůstající vliv náboženské pravice v Republikánské straně, která prosadila svého favorita na prezidenta George W. Bushe. Ten ve volbách kandidoval se silně vnitrostátním programem zaměřeným na morální a sociální otázky. Po 11. září 2001 se však jeho politika silně přeorientovala na otázku bezpečnosti a na zahraniční politiku.

Po skončení volebního období Bushe stála Republikánská strana na rozcestí, na kterém stojí dodnes. Objevilo se hnutí *Tea Party*, které by se nejraději vrátilo před období *New Deal*. Hnutí prosazuje fiskálně zodpovědnou vládu, nízké a jednoduché daně a dodržování ústavy. Programově je to tedy návrat k programu z 20. let, který navíc naplňuje izolacionismus některých představitelů.

Letos Republikánská strana oslaví 150 let existence, za tuto dobu se silně proměnila, ostatně stejně jako celá americká společnost. Přesto můžeme říci, že základním principem strany je individualismus, který se prolíná celou existencí republikánů. Občas se objevují silné proudy, které propagují opačnou politiku, např. Pokrokové hnutí a Liberální republikáni, síla těchto proudů byla však vždy omezena pouze na určité období.

⁵ Kohabitace je období, kdy hlava výkonné moci je z jiného politického tábora, než většina zákonodárského sboru.

3. Fungování strany

Americký politický systém je ovlivněn existencí většinového systému relativní většiny a federálním uspořádáním. Politické strany tak nejsou podobny politickým stranám středoevropského prostoru, ale spíše jsou volnými sdruženími s překrývajícím se počtem příznivců.

Základem fungování strany jsou místní organizace. Tyto organizace jsou založeny na schůzkách místních příznivců strany, kteří organizují kandidátskou podporu pro místní volby a podporují kandidáty při volbách na státní či na celostátní úrovni. Tyto organizace a na jejich úrovni organizovaní dobrovolníci mají rozhodující dopad na výsledek ve volbách, protože pomáhají registrovat voliče dané strany a šíří povědomí o kandidátech. Kvalitní místní organizace mohou silně ovlivnit šanci kandidáta uspět i v oblastech, kde není tak znám.

Státní organizace jsou důležitou organizační jednotkou, jejich síla vychází ze silné a nezávislé pozice. Na této úrovni zaměstnanci napomáhají organizovat volby a volit kandidáty jak na státní úrovni, tak na pozici členů Kongresu. Republikánská strana je v podstatě sdružením 50 státních organizací, které mají silně nezávislý charakter.

Republikánská národní rada (RNC) je složena z představitelů strany v jednotlivých státech. Předseda této organizace vystupuje jako nejvyšší představitel strany. V RNC se formulují základní programové cíle strany a řeší se zde i případné problémy v rámci fungování strany, např. neatraktivita volebního programu strany pro určité skupiny obyvatelstva. Republikánská strana zřídila tři podpůrné koalice, které se mají na tyto skupiny více zaměřit: černí republikáni, koalice pro Hispánce a koalice pro ženy. Předsedou RNC je Reince Priebus, který danou funkci vykonává od roku 2011. Je důležité vědět, že funkce předsedy RNC neodpovídá pozici lídra strany a jediným jejím předsedou, který se stal prezidentem, byl George H. W. Bush. Mezi důležité funkce této instituce patří také koordinace fundraisingu a podpora při volbách po finanční a organizační stránce. Národní rada také poskytuje školení členům a příznivcům republikánské strany.

Republikánský národní konvent je sjezd strany, který formálně určuje kandidáta na prezidenta USA za Republikánskou stranu. V dnešní době spíše slouží jako představení před volbami, než jako místo, kde se rozhoduje o kandidátovi, neboť ten je vybrán už v primárních volbách. Vyjma této volby se zde také schvalují důležité programové dokumenty pro stranu. Jen při posledním sjezdu jich bylo šedesát. Národní konvence je vnímána jako možnost k jednotné prezentaci strany, kandidáta na prezidenta i ostatních členů strany. Sjezd je velmi dobře zpravodajsky pokryt a je sledován nejen americkými, ale i světovými médii.

Kongresová stranická konference je autonomní instituce, která existuje v jednotlivých komorách Kongresu. Na stranických konferencích se volí představitelé strany v dané komoře a diskutuje se zde o úkolech jednotlivých výborů a jejich obsazení. Tyto konference působí pouze na oblast správy legislativního tělesa a nemá žádné jiné úkoly v rámci strany.

4. Frakce a jiná významná uskupení ovlivňující stranu

Republikánská strana je necentralizovaná a je silně ovlivněna různými frakcemi a uskupeními, které mají vliv na fungování strany. Tato uskupení straně dodávají témata a případnou voličskou či peněžní podporou. Frakce je velmi neformální uskupení politiků, kteří mají podobný názor na danou problematiku a obvykle vychází ze stejných politických principů a názorů. Frakcí existuje několik, pro přehlednost budou zmíněny jen frakce zastoupené na Českém modelu amerického kongresu 2013.

Tradicionalisté podporují zachování morálních norem platných ve společnosti a uchování hlavních amerických ctností. Tato frakce se staví proti silným reformám v otázkách školství, kde se staví proti změnám osnov směrem k větší inkluzi vzdělávání a opouštění amerických hodnot. Pro tuto frakci má veliký význam ochrana malých podnikatelů před velkými korporacemi. Strana prosazuje malou, ale efektivní vládu. Mají ve velké úctě udržování americké ústavy a přirozeného práva. Frakce se často v morálních otázkách přiklání ke křesťanským hodnotám a morálním stanoviskům jednotlivých církví.

Paleokonzervativci jsou málo početná frakce, která se opírá o silné ideologické zázemí. Paleokonzervativci se silně staví za izolacionismus, frakce podporuje právo na držení zbraní a brojí proti potratům a manželství homosexuálních párů. Frakce podporuje protekcionismus a nezapojuje se do mezinárodních vztahů. Jejím cílem je ochrana a dodržování americké ústavy. Mezi nejvýznamnější představitele a vrchní ideology patří Pat Buchanan.

Nová pravice je frakce, která zažila vrchol během prezidentství Ronalda Reagana. Tato frakce má v současnosti silnou podporu od různých think-tanků. Frakce se silně zaměřuje na podporu sociálních programů, které pomáhají především rodinám s dětmi. Frakce silně podporuje národní suverenitu a vnitřní bezpečnost. Má také silnou podporu od protestantských náboženských organizací, jejichž zájmy intenzivně prosazuje.

Libertariáni jsou frakce prosazující minimální rozsah státu. Frakce nepodporuje sociální zabezpečení poskytované státem, stojí proti daním, podporuje snížení zadlužení USA. Libertariáni se staví proti omezení vlastnění zbraní a proti jakýmkoliv zásahům do svobody projevu. Jejich cílem je minimální stát, který by odpovídal rozsahu státu ve 20. letech. Bývají často spojováni s hnutím *Tea Party*, s jehož cíli se většinou ztotožňují. Ron Paul, jeden z významných představitelů frakce, proslul především bojem proti Federálnímu rezervnímu systému (FED).

Liberální republikáni jsou frakce, jejíž existence sahá do 30. let. Frakce podporuje sociální politiku, je silně liberální a staví se za sociální reformy. Podpora sociálního smíru má u nich přednost před dodržováním fiskální odpovědnosti. Tato frakce má v mnoha věcech blíže Demokratické straně, než některým proudům v republikánské straně. Zahraniční politika liberálních republikánů je nakloněna multilateralismu v mezinárodních vztazích. Tato frakce má silnou podporu na severovýchodě a na západním pobřeží.

Neokonzervativci jsou specifickou frakcí, která má silně negativní obraz v médiích a v očích veřejnosti. Neokonzervativci vznikli v 60. letech, kdy se rozešli s Demokratickou stranou. Jejich hlavní oblastí zájmu je zahraniční politika, kde silně podporují intervencionismus a šíření lidských práv. Členové frakce jsou v ekonomických otázkách blíže liberálním republikánům.

Je důležité si uvědomit, že jednotlivé frakce nemají veliký vliv na stranu, ale spíše na jednotlivé členy strany. Členství ve frakcích voličům napovídá, co mohou čekat od daných politiků.

Důležitými institucemi, které ovlivňují Republikánskou stranu, jsou uskupení, která ukazují podporu straně či jejím částem. Tato uskupení hrají důležitou roli, protože podporují kandidáty a poskytují jim finanční a organizační podporu.

Tea Party Movement je organizace, která spojuje příznivce redukce amerického státu. Podporuje snížení daní a snížení deficitu amerických financí. Kromě finančních otázek se také staví za ochranu americké ústavy a je proti rozšiřování rozsahu státu. Tea Party Movement podporuje snížení rozsahu státního zabezpečení. Toto politické uskupení je napojeno na Republikánskou stranu a jeho příznivci silně ovlivňují výsledky primárních voleb ve straně.

NRA (Národní střelecká asociace) je organizace založená v roce 1871, která se snaží o ochranu práv Američanů na vlastnění zbraní. Tato organizace se snaží o ochranu druhého dodatku americké ústavy, který dává Američanům právo vlastnit zbraně. NRA není přímo spojená s Republikánskou stranou, ale většina strany zastává názory, které se shodují s názory NRA.

Televangelci jsou evangeličtí náboženští vůdci, kteří pomocí masových shromáždění a televizních vysílání získávají velký vliv na společnost. Tyto osobnosti mohou často ovlivnit své věřící a výrazně tak podpořit jednotlivé politiky. Mezi významné představitele této skupiny patřili Jerry Falwell a Pat Robertson, kteří dokázali silně ovlivnit politickou scénu.

Heritage Foundation je významný americký konzervativní think-tank, který je silně propojen s republikánskou stranou a ovlivňuje ji. Tato výzkumná a vzdělávací instituce pak velmi často dodává informace politikům Republikánské strany.

FOX, jedna ze čtyř největších televizí v USA, je známa svou podporou republikánů. Tato součást mediálního impéria Ruperta Murdocha je nejkonzervativnější celostátní televizí, zatímco ostatní jsou spíše liberální a straní spíše demokratům. FOX na pozici komentátorů často zaměstnává některé politiky⁶ Republikánské strany.

5. Geografické zázemí republikánů

Republikánská strana je silně ovlivňována geografickým rozložením USA. Ve dvoustranickém systému v USA dochází k tomu, že zatímco v některých státech Unie je určitý politický názor na hranici extremismu, tak v jiných je stejný ideový proud součástí hlavního směru strany. Proto lze říci, že jednotlivé stranické organizace jsou značně rozdílné, avšak nelze tvrdit, že politický názor, který dominuje v daném regionu, zastávají všichni politikové daného regionu.

Severovýchod reprezentují především kongresmani z frakce liberálních republikánů. V tomto regionu je většinový politický názor značně liberální, a proto zde slaví tato frakce úspěch.

Jih je bývalá silná bašta Demokratické strany, oblast demokraté nazývali „solidní jih“. Oblast je ovlivněna silně nábožensky založenými skupinami voličů. Voliči nejčastěji podporují politiky, kteří pocházejí z tradicionalistické frakce, ale najdou zde podporu i paleokonzervativci a členové nové pravice.

Oblast velkých jezer byla silně průmyslovou oblastí, která je v současnosti poškozena odlivem průmyslu z USA. Rozsáhlá nezaměstnanost způsobila, že mnoho občanů je závislých na sociální podpoře. Tato oblast je silně roztržena mezi jednotlivé frakce. Silnou podporu má tradicionalistická frakce, ale v městských oblastech mají podporu i liberální republikáni.

⁶ Mezi nejvýznamnější patří Mike Huckabee, bývalý uchazeč o pozici prezidenta USA.

V oblasti Skalnatých hor a západního břehu řeky Mississippi, produkující většinu americké zemědělské produkce, Republikánská strana pravidelně nachází významnou podporu. Zdejší voliči jsou značně nábožensky založení a jsou pro co nejmenší zásahy státu do jejich života. V této oblasti se nacházejí velká naleziště nerostných surovin a nedopadají na ní globální změny klimatu. S nejsilnější podporou se zde setkává tradicionalistická frakce, která nejlépe vyhovuje zájmům většiny obyvatelstva. Zdejší daňové zákony sem lákají příznivce libertariánů.

Západní pobřeží je silnou doménou Demokratické strany, avšak republikáni zde často slaví úspěch v některých obvodech ve volbách do Kongresu i při volbách na místní úrovni. Zdejší voličstvo je silně liberální a masivně podporuje myšlenky, které patří spíše do oblasti ideového základu demokratů. Republikánští zástupci v Kongresu jsou především liberální republikáni, neboť je nutno získat podporu od nerozhodnutých voličů, kteří jsou v tomto regionu silně liberálně naladěni. Zdejší elektorát silně dbá na ekologii a toleranci. Kalifornie, nejvýznamnější stát v oblasti, je po celých USA známá svojí sociální politikou, kterou pomáhali budovat i guvernéři zvolení za Republikánskou stranu.

6. Závěr

Republikáni jsou komplikovanou stranou, která se snaží reflektovat často protichůdné zájmy rozdílných vrstev voličů. Strana většinou zastupuje obhájce svobodného trhu bez dotací a podpor, také zemědělské producenty, jejichž příjem je závislý na dotacích od federální vlády. Rozdíly najdeme i v otázce zahraniční politiky. Například zástupci neokonzervativců se nebrání intervencionismu, zatímco paleokonzervativci vystupují proti jakýmkoliv zásahům v cizině.

Republikánská strana je koalice různých zájmů a různých představ, přesto však o ní můžeme říci, že je stranou, která je zaměřena spíše na jednotlivce. Snaží se chránit konzervativní hodnoty a váží si svobody dané americkou ústavou.

Zdroje

Janda K., Berry J., Goldman J., Huff E., *Výzva demokracie: Systém vlády v USA*, Sociologické nakladatelství, Praha, 2. vydání, 1994, str. 423

Krejčí M. *Jak se „dělá“ prezident Spojených států amerických*, Mladá Fronta, Praha, 1. vydání, 2009, str. 247

Johnson P. *Dějiny dvacátého století*, Leda, Praha, 2. vydání, 2008, str. 837

Johnson P. *Dějiny amerického národa*, Academia, Praha, 1. vydání, 2000, str. 850

Oficiální stránky republikánské strany: www.gop.com

Oficiální stránky NRCC: <http://www.nrcc.org/>

Oficiální stránky NRSC: <http://www.nrsc.org/>

Oficiální stránky Heritage Foundation: <http://www.heritage.org/>